

Stota obletnica rojstva tenorista in škofjeloškega rojaka Jožeta Gostiča

Vse leto 2000 so v Sloveniji in na Hrvaškem potekale slovesnosti ob 100. obletnici rojstva enega naših največjih pevskih prvakov, tenorista *Jožeta* alias *Josipa Gostiča* (1900–1963). Zakaj na Hrvaškem in v Sloveniji? Zato, ker si slovitega pevskega prvaka, ki je v sredini prejšnjega stoletja enako obvladoval tako ljubljansko kot zagrebško (pa še avstrijsko – dunajsko!) operno in koncertno glasbeno sceno, delijo tako Hrvati kot Slovenci; še več: s svojimi številnimi kreacijami je postal Evropejec in svetovljan. In zakaj sedaj taka pozornost v *Loških razgledih*?

Zato, ker je bil Jože Gostič rojen v Stari Loki (pri Škofji Loki). Malokdo to ve, ker je Gostič sam vedno govoril o svojem domu na Homcu (pri Domžalah), pa tudi ni čudno, da je v nekaj primerih tudi v »uradnih« leksikah ta podatek, da je Jože Gostič Ločan, velikokrat pozabljen, zamenjan in napačno interpretiran.¹ Res pa je tudi, da se je Gostič potem, ko je imel vsega le osem let, s starši, ko je bil oče (Leopold G.) v letih 1900–08 organist pri ž. c. sv. Jurija v Stari Loki, vrnil na Homec (pri Domžalah). Tu je res živel vse svoje življenje, odhajal in se vračal s turnej, tu je tudi umrl, je pokopan in tu ima tudi »svojo« ulico (Gostičeva ul.). Rojen je bil torej na Fari (v Stari Loki) št. 47.² Kar nekaj spominov in prijateljev pa ga tudi veže na rodno Loko. Če v tem oziru omenimo vsaj sedanjega ljubljanskega stolnega kanonika in vikarja, nekdanjega škofjeloškega župnika, msgr. Melhiorja Goloba. V vsem tem spominjanju, v katerem so bile v letu 2000 organizirane številne proslave, tiskovne konference, spominska maša in koncert na Homcu, operne in druge slovesnosti v Ljubljani in Zagrebu, odkritje kipa na Homcu idr., sta najbolj odmevni prav izdaja Gostičevega dvojnega albuma zgoščenek s posnetki, ki so se ohranili v številnih radijskih glasbenih arhivih in opernih hišah, in že omenjena ter likovno bogato opremljena knjižna monografija. Za oba trajno ohranjena in zbrana dokumenta lahko rečemo, da nam Jožeta Gostiča prikažeta v luči morda ta hip največjega slovenskega glasbenega umetnika, za katerega je nesmrtni nemški dirigent Karl Böhm izjavil: »*Visoka umetniška kakovost, urbunska muzikaličnost, stoddototna glasbena zanesljivost, izredna repertoarna pestrost ter Gostičeve številne vloge in nastopi potrjujejo, da pevec s tako širokim repertoarjem in energijo ni več*«.

Tenorist Jože Gostič v vlogi Merkurja v operi Richarda Straussa z naslovom *Danačina ljubezen* (Salzburg, 1952)

Gostičev dvojni diskografski album (dve zgoščenki) s preprostim naslovom *Josip Gostič – tenor* prinaša v Založbi Hrvatske Radiotelevizije *Orfej* za več kot dve uri posnetkov, med katerimi prednjačijo številne operne arije v interpretaciji Jožeta Gostiča z različnimi orkestri, dirigenti in drugimi sodelavci. Ker očitno ni na razpolago posnetkov (za dve uri, 5 min. in 39 sek.) z Gostičevimi zgodnjimi poustvarjalnimi dosežki, se prva od obeh plošč prične pri letu 1950 in znameniti tenorski ariji *Radamesa* iz opere *AIDA* Giuseppa Verdija (1950). Potem pa se do Gostičevega prezgodnjega smrtnega leta (1963) zvrstijo še arije *Fausta* (C. Gounod, FAUST), *Lohegrina* (R. Wagner, LOHENGRIN), *Porina* (V. Lisinski, PORIN), trije slovenski samospevi: *BOSA POJDIVA* in *SAMO EN CVET* (R. Simoniti) in *DA JO LJUBIM* (J. Michl), arija *Don Josėja* (G. Bizet, CARMEN), *Otella* (G. Verdi, OTELLO), *Dicka Johnsona* (G. Puccini,

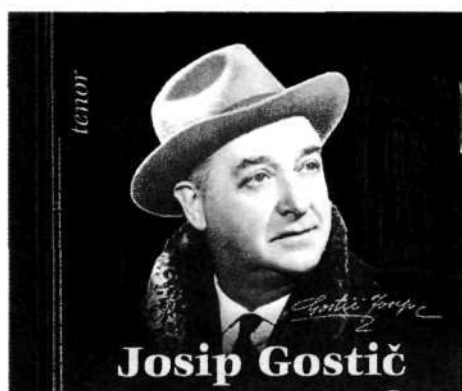
DEKLE Z ZAHODA), *Calafa* (G. Puccini, TURANDOT), *Cavaradossija* (G. Puccini, TOSCA), popularne *Ave Marie* (J. S. Bach – C. Gounod), arija *Chénierja* (U. Giordano, ANDRÉA CHÉNIER), *Miče* (J. Gotovac, ERO S ONOG SVIJETA) in *Manrica* (G. Verdi, TRUBADUR). Kot sodelavci, pevski sopotniki in spremljevalci, kot so pianisti, zbori, orkestri in dirigenti, pa nastopajo na omenjenih posnetkih s tenoristom Jožetom Gostičem še: orkester in zbor Opere HNK v Zagrebu, orkester RTV Ljubljana, pianist Marijan Lipovšek, orkester Opere SNG Ljubljana, Simfoniki HRT, organist Hubert Bergant, dirigenti Milan Sachs, Mladen Bašić, Rado Simoniti, Danilo Švara, Uroš Prevorsek, Pavle Dešpalj, Boris Papandopulo, Demetrij Žebre, Jakov Gotovac in Samo Hubad. Gostič se predstavlja s petjem v hrvaščini in slovenščini, kajti v marsikaterem primeru gre tudi za žive (live-) posnetke. Tudi v tem pogledu gre za res antologijski glasbeni poustvarjalni prikaz 50. in 60. let 20. stoletja tako v pogledu opernih dosežkov nasploh kot tudi repertoarne ponudbe med Ljubljano in Zagrebom; takrat seveda še v okviru enotnega ali enovitega kulturnega in še posebej glasbenega prostora. Jože Gostič je namreč obvladoval obe ti dve sceni, pa še katero (dunajsko!), ki pa je še bolj poglobljeno prikazana v naslednji, knjižni monografiji. Pri obeh navedenih ploščah so sodelovali še avtor tonske matrice (mastering v studiu 11 HRT) Alan Šnajder, producersko delo sta opravila Marija Barbieri (ta je prispevala tudi hrvaško spremno besedilo v knjižici k ploščama, ki so ga prevedli Matjaž Koncila v slovenščino in Stanka Kranjčević v angleščino) in Vladimir Kranj-

čevič. Plošči je grafično oblikoval Toni Iglič, urednik izdaje pa je bil urednik uredništva za resno glasbo na Radiu HRT v Zagrebu, Zoran Brajša, nad celotno izdajo pa sta bdela še Željko Mesar in Vojno Kundić

Knjižna monografija o *Josipu Gostiču* (urednik Branko Polić) pa prinaša doslej res najobsežnejši tovrstni prispevek pri nas sploh o kakšnem pevcu dvojezično: hrvaško in slovensko, izmenjaje, glede na poreklo avtorja. Ne glede na to, da si Jožeta Gostiča po umetniških dosežkih delita najmanj dva naroda (hrvaški in slovenski), pa iz nje izvemo marsikatero podrobnost, ki je doslej ostala zastrta v številnih arhivih. Kajti le na podlagi temeljitih priprav ter vpogledov vanje, pa najsi je šlo zanje v Sloveniji (Škofja Loka, Homec, Ljubljana itd.), na Hrvaškem (v Zagrebu) in drugje (zlasti še Dunaj!), sta lahko obe glavni avtorici pa še njuni številni sodelavci sooblikovali temeljito podobo našega pevskega aduta Jožeta Gostiča. Kljub temu da sta si glavno delo v imenu Kulturnega društva »Josipa Gostiča« s Homca pri Domžalah razdelili kar dve avtorici (Marija Barbieri in Marjana Mrak), pa je že uvodnikov kar nekaj: Nikola Batušić je prispeval prvega od njih, potem pa je tu še nagovor Marije Barbieri, prve od obeh, ali celo kar treh avtorjev obsežne knjige. Ta ima 304 strani na velikem formatu (24 x 30 cm). Kajti o Gostičevem očetu, organistu Leopoldu Gostiču se potem razpiše naš priznani organolog in muzikolog dr. Edo Škulj (str. 15–22). Med drugim oriše tudi življenjsko pot Josipovih staršev ter pevčevo mladost: organist Leopold Gostič na Homcu, v Radovljici in Stari Loki in orgle v Stari Loki. Jože Gostič je bil torej rojen 5. marca 1900 v Stari Loki. Potem se pojavijo prispevki Marije Barbierijeve, ki v monografiji pripovedujejo o šolskem času Jožeta Gostiča, in njegovem angažmaju v zboru Opere SNG v Ljubljani do leta 1929 (str. 23–28). Najprej je obiskoval takrat znamenito ljubljansko Orglarsko šolo, nato pa je študiral še petje na ljubljanskem konservatoriju pri Mateju Hubadu in Jeanette Foedrantsperg. Pevsko se je Jože Gostič izpopolnjeval še na Dunaju pri Elisabeth Radč-Danielli. Naša muzikologinja Marjana Mrak oriše Jožeta Gostiča kot solista ljubljanske Opere v letih 1929–1937 (str. 29–42) in kot gosta v Zagrebu 1930–1937 (str. 43–48). Znano je namreč, da je tenorist Jože Gostič kot solist debitiral v ljubljanski Operi v vlogi *Lenškega* P. I. Čajkovskega *Jevgenij Onjegin*, 5. novembra 1929. Ker je zagrebško obdobje in pa dejavnost tenorista Jožeta

Jože Gostič v naslovni vlogi *Otella* istoimenske opere Giuseppe Verdija (1957)

Naslovnica dvojne zgoščenke Jože Gostič – tenor (Ljubljana–Zagreb, leta 2000)

Jožeta Gostiča (str. 143–214) in Gostičeve interpretacije likov v delih hrvaških skladateljev (str. 215–224). V času med ljubljanskim debutom in uspešnimi zagrebškimi kreacijami je Gostič razvil svoje začetne in že pomembne lirične vloge do dramsko heroičnih smeri. Sledijo *Popis nastopov Jožeta Gostiča* – nabralo se jih je prek 1500, kar ni popolno število, saj je bilo samo v HNK Zagreb za prek 1000 nastopov Jožeta Gostiča (str. 225–266) in njegovi *Poslednji dnevi* (str. 267–270). Posamezna poglavja vsebujejo kritične ocene Gostičevih nastopov, pregled nastopov po posameznih sezonah in koncertne nastope, predvsem pa bogato dokumentarno slikovno in programsko gradivo. V številnih *spominih* so o Jožetu Gostiču zapisali nekaj besed njegovi sopotniki in tesni glasheni ter še posebej pevski sodelavci in vaščani s Homca, Hrvati in Slovenci: Mirka Klarić, Nada Puttar-Gold, Branka Stilinović, Milan Horvat, Vladimir Kranjčević, Franc Rode, Peter Prešeren, Branko Polić, Mirko Cuderman, Samo Hubad, Vilma Bukovec, Ksenija Vidali Žebre in Tomislav Neralić. Na koncu knjige sledi še del (ne)obveznega (znanstvenega) aparata: povzetek v nemščini (Zusammenfassung, Maja Oršić-Magdić) in v angleščini (Summary, Stan-ka Kranjčević), uporabljena literatura, viri slikovnih prilog, kratice in indeks imen. S tem je Gostičev pevski lik v dobršni meri zaokrožen. Verjamemo avtorjem o kvalitetah opernega peva Jožeta Gostiča, ki je imel bogat in kultiviran glas, hkrati pa je upodabljal dramske like tudi igralsko prepričljivo. V pevčevi karieri so še zlasti odmevna številna gostovanja v tujini, saj je veliko gostoval v Italiji – milanski Scali, Franciji – Veliki operi, Angliji – Covent Garden, Avstriji (Dunaj: Volks Opera in Državna opera, Salzburg – Slavnostne igre), Španiji, Barcelona – Teatro del Liceo, na Češkoslovaškem, v Bolgariji idr. V sezoni 1951/52 je bil Jože Gostič član dunajske Državne opere, v avgustu 1952 pa je pel pri krstni predstavi opere *Danajina ljubezen* Richarda Straussa na festivalu v Salzburgu. V spisku številnih navedenih vlog je še zlasti treba poudariti tiste najbolj značilne vloge, ki so tenorista Jožeta Gostiča ohranile kot našega nesmrtnega opernega in koncertnega pevskega prva-ka: *Florestan* v Beethovnovi operi *Fidelio*, *Janko* v operi B. Smetane *Prodana nevesta*, *Herman* v operi P. I. Čajkovskega *Pikova dama*, *Parisfal* v istoimenskem

Gostiča v tujini v glavnem delo zagreb-ške glashbene zgodovinarke M. Barbieri, si sledijo izpod njenega peresa še nadaljnja poglavja: *Jože Gostič, stalno angažiran v Operi Hrvaškega narodnega gledališča v Zagrebu – 1937–1960 kot stalni član in 1960–1963 kot stalni gost* (str. 49–110), *Josip Gostič na Dunaju, 1942–1951 v dunajski Volksoperi in od 1951 naprej v Dunajski državni operi* (str. 111–122), *Jože Gostič na gostovanjih* (str. 123–132), *Popis vlog v repertoarju Jožeta Gostiča in tonski zapisi* (str. 133–142), *Pomembnejše vloge, opere in skladatelji v repertoarju*

Wagnerjevem delu in *Siegfried* v Wagnerjevem *Somraku bogov*. Edino, kjer nenadkriljivi in očitno zelo iskani umetnik v vsej svoji karieri, Jože Gostič, ni nastopil, sta bila morda še newyorška opera Metropolitan in pa sloviti Bayreuth z Wagnerjevimi slavnostnimi igrami.

Obe (glavni) avtorici (M. Barbieri in M. Mrak) zaključujeta svoje temeljno delo na področju podrobne predstavitve življenja in dela tenorista Josipa Gostiča na podlagi dolgoletnega poklicnega spremljanja operne umetnosti. To ju je prepričalo, da je bil Josip Gostič tako po kakovosti petja kot po človeški plemenitosti ena največjih umetniških osebnosti, ki je trajno in neizbrisljivo zaznamovala hrvaško, slovensko in tudi evropsko glasbeno reprodukcijo. Po začetnem obdobju delovanja v ljubljanski Operi se je kasneje v Zagrebu razvil v jasno profilirano umetniško osebnost

PROGRAM PRAZNOVANJA 100. OBLETNICE ROJSTVA
OPERNEGA PEVCA JOŽETA / JOSIPA GOSTIČA

5. marca 2000 mineva 100 let od rojstva velikega umetnika, opernega peva, tenorista Jožeta Gostiča. Ob tem pomembnem jubileju pripravlja Kulturno društvo Jože Gostič Homec skupaj z Opero Hrvaškega narodnega gledališča iz Zagreba, Opero Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane, Kulturno prosvetnim društvom Slovenski dom iz Zagreba ter nekaterimi posamezniki, niz kulturnih dogodkov in prireditev, ki so se začele 4. marca v Zagrebu, končale pa se bodo jeseni v Ljubljani:

- * Izdaja monografije »Josip Gostič«, avtorici sta Marija Barbieri in Marijana Mrak
- * Izdaja dvojne zgoščenke »Josip Gostič»
- * Odkritje spominske plošče na hiši v Vitezovičevi 6 v Zagrebu, kjer je živel Jože Gostič - 4. marec 2000 ob 12.00 uri
- * Predstavitve zgoščenke o Jožetu Gostiču v HNK v Zagrebu - 4. marec 2000 ob 18.00 uri
- * Slavnostna predstava Trubadurja v HNK v Zagrebu - 4. marec 2000 ob 19.30 uri
- * Spominska sv. maša v cerkvi Marijinega rojstva na Homcu - 5. marec 2000 ob 11.00 uri
- * Predstavitve zgoščenke o Jožetu Gostiču v cerkvi na Homcu - 5. marec 2000 ob 12.00 uri
- * Slavnostni koncert opernih arij - 5. marec 2000 ob 16.00 uri
- * Izdaja priložnostnega poštnega žiga in spominske kuverte na pošti Radomlje - 6. marec 2000
- * Večer iz ciklusa »Pogovori z opernimi solisti« posvečen Jožetu Gostiču, v dvorani ZZS v Ljubljani - 15. maj 2000 ob 18.00 uri
- * Oratorijski koncert Opere SNG v Ljubljani posvečen spomenu na Jožeta Gostiča - 21. junij 2000
- * Postavitve stalne razstave o Josipu Gostiču na Homcu - jesen 2000
- * Odkritje doprsnega kipa Josipa Gostiča pred njegovo hišo na Homcu - jesen 2000
- * Slavnostni koncert opernih solistov v Operi SNG v Ljubljani - na dan odkritja doprsnega kipa

Kulturno društvo Jože Gostič Homec
Zupnija Homec
Opera HNK v Zagrebu
Opera SNG v Ljubljani

Jože Gostič

5. III. 1900 - 25. XII. 1963

Spominska sveta maša

dr. Franc Rode, somaševanje

Cerkev Marijinega rojstva na Homcu
Nedelja, 5. marec 2000, ob 11. uri

Častni pokrovitelj

dr. Franc Rode, ljubljanski nadškof in slovenski metropolit

Jožeta Gostič

in s svojo umetniško močjo oblikoval in celo diktiral trend opernega dogajanja. Ne glede na velike uspehe zunaj in mikavne ponudbe tujih opernih hiš je vztrajal kot član zagrebške državne opere in bil absolutni ljubljenelec njenega občinstva, ki mu je ostal zvest do konca. Od leta 1951 je bil član dunajske državne opere in soustvarjalec praižvedbe Straussove opere *Danajina ljubezen* na slavnostnih igrah v Salzburgu 1952. Čeprav je od njegove smrti na božič leta 1963 minilo že 37 let, so avtorji prepričani, da monografija o Josipu Gostiču zaobjema vse bistvene elemente njegovega vrhunskega umetniškega delovanja.

Poleg že navedenih in najbolj zaslužnih pa so pri omenjeni (knjižni) monografiji o Josipu Gostiču v imenu Kulturnega društva »Jožeta Gostiča« s Homeca pri Domžalah sodelovali še (štirje) lektorji, kar pet prevajalcev, drugi (strokovni) sodelavci, oblikovalca Mojca Dariš in Toni Iglič, ki je opravil tudi oblikovni prelom, grafično pripravo za tisk je opravila firma Fotolito Dolenc iz Ljubljane, delo pa je natisnila Tiskarna Simčič.

Sedaj že lahko zapišemo, da so vlogo in pomen našega dragega pevskega prvaka Jožeta/Josipa Gostiča poleg obeh omenjenih najbolj vrednih dejanj – dvojnega albuma zgoščenk in obsežne ter kvalitetne knjižne monografije v okviru praznovanj 100. obletnice njegovega rojstva še dodatno popestrila številna druga srečanja njegovih ljubiteljev, domačinov, Slovencev in Hrvatov; od spominskih svečanosti, prek opernih in koncertnih predstav do odkritij spomenikov Jožetu Gostiču, med pomladjo in jesenjo 2000.

Opombe:

¹Prim. *Enciklopedija Slovenije*, 3. zv. – E.-Hab, Mladinska knjiga, Ljubljana 1989, str. 314; »... rojen Homec, Domžale ...«.

²Prim. Hieng, B., *Jože Gostič, 1900–1963, Loški razgledi* 40: 1993, str. 245–47 in Barbieri, M.-Mrak, M., *Josip Gostič – pevec, kakršnega danes ni*, monografija, Kulturno društvo Jože Gostič, Homec, 2000, str. 16, avtor Edo Škulj.